

PASTORAL MLADIH RADNIKA

LUC VAN LOOY
Via della Pisana, 1111
00163 Roma
Italija

Pregledni članak
Primitljeno 29. 3. 1996.
UDK 253-057.1
253-053.81

Sažetak

Radnici i pastoralni djelatnici žive često u vrlo različitom ambijentu i upotrebljavaju različite parametre. Pristup stvarnosti i konkretne brige toliko su različiti te približavanje nije previše lako.

Da bi se postigao određeni rezultat međusobnog praćenja, potrebno je da se dobro obostrano upoznaju te da jedni drugima zažele ući u mentalnu shemu.

U ovom članku autor se želi suočiti s tom stvarnošću i ponuditi prijedloge za bolje upoznavanje obaju subjekata i za pronalaženje zajedničkog puta.

1. NEKOLIKO TVRDNJI

Sociološka proučavanja pokazuju da veći dio mladih koji se izravno uključuju u svijet rada, taj izbor čine stoga što je to najbrži način za ostvarivanje trenutnih snova i zato da bi imali na raspolaganju nužnu količinu novca s kojim će slobodno raspolagati. To je dakle nešto kao znak "oslobođenja" od pritisaka sa strane odraslih i institucija, npr. obitelji. Istovremeno, mladi tako izriču želju za samostalnim odlučivanjem i za neovisnošću.

Problematično je da u zemlji kao što je Italija, a slična je situacija i u drugim zapadnim zemljama, vrlo visok postotak mladih upada u tu stupicu. Pokret kojemu je glavni cilj potrošnja proizveo je u mladima toliko snažnu želju za slobodom te ne dopušta odraslima, roditeljima i odgojiteljima, da ih uvjere te nastave svoju formaciju prije nego će se izravno uključiti u svijet rada. Značajno je da 40% mladih ostaje bez višeg akademskog naslova ili tek sa svjedodžbom završene osmogodišnje škole. To na prvome mjestu ukazuje na sposobnost vođenja koju ima društvo. Ne treba sumnjati da služba (ako se može tako reći) sredstava komuniciranja utječe na tu težnju.

Nestankom "radničke klase", barem što se tiče posebne slike u društvu, iako ostaje sakrivena, Crkva nije pronašla lagan oblik povezivanja s ovom vrstom pučanstva. Osim toga, nastupila je "kriza" na području mladih radnika kad je organizacija GIOC (Mladi katolički radnici) posljednjih godina doživjela stanovite unutarnje probleme. Sad se ponovno započinje s novim zanosom i nadom u ostvarenje određenog profila u budućnosti.

Mjesna crkva nastoji definirati područja i zadatke pastorala izrađujući *pastoralne projekte*. Teško je definirati način intervenciranja Crkve u svijetu rada, pa stoga taj pristup u mnogim slučajevima jednostavno ne postoji. S obzirom na to mogu samo nabrojiti neke projekte što su ih zasnovali salezijanci diljem svijeta. Govoreći o mladima s obzirom na područja u kojima žive, ti se podaci mogu ovako sažeti: 58,46% projekata govori o mladima s posebnim osvrtnom na rad; 60% s osvrtnom na slobodno vrijeme; 64,62% s obzirom na rizičnu situaciju; 66,15% s obzirom na studij i 84,62% s obzirom na religiju. U projektu cjelovitog odgoja, tj. odgoja kao evangelizacije i obratno, razina zanimanja za posao trebala bi

biti barem na istoj razini studija i religije. Ispitujući važnost koja se pridaje određenim prostorima usmjerenja uočavamo da stručna priprava kao kvaliteta vjernika uzima 61,54% pažnje, sposobnost uključivanja u društvo 70,77%, odgovornost 76,92%, ljudska zrelost 81,54%, budući odrastao i zauzeti kršćanin 87,69%. Sjećam se don Bosca, koji je htio "uvesti mlade k Bogu ne toliko kroz vrata Crkve, koliko kroz vrata radionice" (usp. Card. Montini, Milano, 1962.).

Ako su u pastoralnim projektima zaboravljeni radnici, znači da nisu prisutni u misli pastira i pastoralnih zajednica. Što to znači? Znači li to da se Crkva zaustavlja kod dobi u kojoj mladima podjeljuje sakrament potvrde, dakle prije nastupa radnog razdoblja? Je li to možda stoga što župa skrbi za srednji stalež i za "siromašne" kao i zato što je osobito zauzeta za one koji su na rubu društva? Radnici se ne uklapaju u te kategorije. Možda treba voditi računa i o jednom drugom aspektu, koji ćemo kasnije ispitati, a to je da radnik ne izlazi s nekog svog nepoznatog mjesta, jer ne zna kako stupiti u kontakt s crkvenim osobama, upravo stoga što je Crkva "institucija".

No to su za sada još uvijek samo pretpostavke.

Svijet rada snažno se razvija. Prešli smo od stanja u kojemu je na prvome mjestu bila proizvodnja, proizvod ručnog rada, do prevlasti drugih snaga. Tri izvora moći jesu nasilje, bogatstvo i znanje, kao što to kaže A. Toffler u svojoj knjizi *Powershift* (str. 90-91). Nasilje se postupno pretvorilo u zakon. Bogatstvo i kapital sad su se pretvorili u znanje. Rad postaje nešto paralelnoga, nešto što sve više ovisi o manipuliranju simbolima. Kapital, blagostanje, posao, sve se to kreće u istom pravcu. Znanje smanjuje potrebu za prvotnom materijom, radom, vremenom... i postaje izvor ekonomije. Stoga obavještajni ratovi izbijaju posvuda.

Radnik treba biti sve kvalificiraniji. Danas se traži glava, a ne ruke. Radnik treba biti sposoban poznavati sveukupno funkcioniranje stroja i sustava, mora imati nove ideje, mora imati tzv. *radničku inteligenciju* (worker-intelligence) i znati sudjelovati u

vlasti. Sve do pred koju godinu radnici su bili uvjereni da su važni, danas su međutim svjesni da su uistinu važni.

Međutim, radnik koji nije stručno formiran i odgojen, vrlo se lako isključuje iz tog procesa.

Zaključujući ovaj dio razmišljanja, želim podsjetiti na princip demokracije: "Demokracija radnog mjesta, poput političke demokracije, ne napreduje kad je pučanstvo u neznanju." Evo izazova za Crkvu, majku i odgojiteljicu: ako njezini članovi nisu odgojeni, društvo neće biti utemeljeno na čvrstim načelima demokracije. Ta činjenica sadrži i daljnje ograničenje: kvalificiranje radnika dopušta da se radi u brojčano suženijem broju, a to opet dovodi do veće nezaposlenosti i do drugih društvenih problema.

2. CRKVA I RADNICI

Crkveno je učiteljstvo uvijek pridavalo određenu važnost pastoralu radnika. Ovdje se ne možemo izravno osvrnuti na cijeli niz važnih crkvenih dokumenata koji govore o toj temi. Unatoč tome, ostaje problematičnom činjenica da je stvarno zanimanje o tome svedeno na nekoliko proročkih osoba. Bilo bi zanimljivo proučiti što je potaklo Josefa Cardijna te se osobno toliko založio za mlade radnike, kao i to koliko su mu biskupi pritom pomagali. Isto bi tako bilo zanimljivo vidjeti zašto u drugim situacijama, gdje su uvjeti radništva bili i/ili su još uvijek jednaki, ne ustaju slični proroci... Još uvijek vrijedi Cardijново načelo, koje je neka vrsta imperativa: "bolje uočiti situaciju u kojoj smo pozvani živjeti, prosuđivati je u svjetlu Božje riječi i prijeći na djelo."

2.1. Različiti gospodari

Crkva i način na koji je ona ustrojena sigurno su različiti od svijeta u kojemu živi radnik. Ulazak laika u područje suradnje s Crkvom na mjesnoj razini ukazuje na različitost ambijenata u kojima žive. Slika koja to predočuje mogao bi biti obiteljski ambijent nekog radnika, raspored i izgled njegove kuće kao i njegovog slobodnog vremena, a s druge strane isto to, samo kod

župnika. Ritam rada, odvijanje jednoga dana, rad i odlučivanje vrlo su različiti. U svijetu rada prevladava proizvodnja, točno određeno i kontrolirano radno vrijeme, a zatim odmor nakon što je svršilo radno vrijeme: slika u kojoj se sve to odvija jest proizvodna. S druge strane, župnik i Crkva razmišljaju na refleksivno-teološki način.

2.2. Različite sheme

To nam govori da ta dva ambijenta slijede modele različitog razmišljanja. Crkva vodi brigu o odnosima dok svijet rada osobito pazi na rokove i na radni učinak. Izraženo jezikom upravljanja, moglo bi se to ovako izreći: "Tvrtka koja nema stalno sve pod kontrolom, gubi novac, a to se svakog dana očituje na bankovnom računu; Crkva ili neka pastoralna ustanova koje ne slijede pažljivo procese i kakvoću interventa, gube duše, a to se može provjeriti drugom mjernom veličinom. Osim toga, ako se uoči manjak kvalitete u pastoralu, tješimo se sigurnošću u Božje milosrđe, dok nedostatak komercijalna djelotvornost ne može izbjeci sud poznavanja.

Crkva upotrebljava drugačije parametre: npr. vrijeme. Crkva ima vremena i gleda na sveukupnu povijest, jer je smještena unutar progresivnog procesa spasenja. U šali se kaže "Rim je vječan", ali to je upravo ono što je povezano sa središtem odnosa u vidu otkupljenja. Radnik međutim živi pod stresom vremena. Prije nekog vremena su jaki i snažni pobjeđivali u radu, danas su to oni koji su okretni. Ne jedu više veliki maloga, nego okretan uništava sporoga.

2.3. Crkva "za" siromašne proizvođače dobara

U stvarnosti siromašni proizvode bogatstva ovoga svijeta. Raskorak između onih koji proizvode sredstva i onih koji ih upotrebljavaju sve je veći. Ta je činjenica uvijek privlačila pažnju Crkve, s obzirom na njezino povlašteno motrište: Evanđelje. Unatoč tome, Crkva je sve više u opasnosti da njezina pažnja (p)ostane nešto teorijskoga i teološkoga. Utjelovljenje je pokazalo konkretan i djelotvoran način prisustva. Treba stoga produbiti kriterij siromaštva da

bismo se opredijelili za siromašne. Crkva koja izjavljuje da se opredjeljuje za siromašne, a sama to nije, lako može izgubiti svoju vjerodostojnost. U povijesti mjesnih Crkava može se uočiti da i brojem i društvenom i političkom važnošću najviše napreduju one mjesne Crkve koje su se odlučno opredijelile za siromaštvo.

Siromašni su u opasnosti da budu tek "naslovnici" Crkve, a Crkva ih teško pripušta u svoju sredinu kao protagoniste. Istinsko mjesto siromašnih trebalo bi međutim biti u središtu kruga, kao što ih je Isus postavljao u središte svoga zanimanja. Možda je činjenica što se njima teško dopušta da budu u vodećoj ulozi ostatak tzv. paternalističke Crkve?

2.4. Crkva majka i učiteljica

Nije dovoljna Crkva učiteljica, ona je prije svega majka. Učitelj ne gubi svoje učiteljske sposobnosti ako živi u određenom odnosu sa svojim učenicima. Model Krista brata i učitelja nudi Crkvi jedinstvo viđenja koje ujedinjuje njezinu majčinsku sposobnost praćenja što je pokazuje i dijeli s drugima te sposobnost učiteljice koja tumači i uči. Treba reći da u mnogim slučajevima Crkva učiteljica treba još naučiti govor svoje djece radnika da bi mogla utjecati na njihov život. Od refleksivnog i normativnog govora treba prijeći na izravan, djelotvoran i programatski govor. Važnost ove teme tumači se brojnim izričajima pastirâ diljem svijeta. Oni ne preporučuju procese i/ili didaktičke metode, a ta ista tema ne nalazi ni u pastoralnim strukturama ni u zaduženim osobama na mjesnoj razini sposobne prevoditelje na konkretnom području s obzirom na norme i dana usmjerenja. To se osjeća posebno na razini onih koji su u našoj crkvenoj zajednici manje odgojeni.

Mjesto gdje nastaje nauk "učiteljice" možda je previše udaljeno od mjesta gdje živi "učenik radnik". Od stola ili od sakristije do mehaničarskog radnog stola ili do kuhinje, od knjiga do sredstava za rad, od okrilja do grubog suočavanja s vremenom te od sigurnosti k nesigurnosti.

3. CRKVA KOJA OSLUŠKUJE

Osluškujući postajemo svjesni da postoje neka središnja i sržna mjesta o kojima treba voditi računa. Pastoral je u potpunosti prihvatio mentalitet da se započinje od stvarnosti: svaki odgojni i pastoralni projekt polazi od pažljivog ispitivanja stvarnosti. Ciljevi nisu samo plod uvjerenja da evanđelje treba ponijeti radnicima, nego i evanđeoskog poslanja uspoređenog s kontekstom. Spomenut ću samo tri elementa koji su odlučujuće važni za pastoral:

3.1. Strah

Strah stavljam na prvo mjesto jer vjera pripada području slobodnog izbora. Strah je naprotiv suprotan svakom slobodnom izboru. Pristajanje uz zajednicu vjere u Crkvi slobodna je odluka i ovisi jedino o volji osobe, dok je situacija radnika velikim dijelom daleko od svakog slobodnog izbora. Proizvodnja i rokovi gospodare životom radnika, strukture njime manipuliraju. Radnik se boji da ne pogriješi i da ne izgubi simpatije vlasnika. Trka za kvalitetom proizvoda uzrokuje kontrolu rada i svaki radnik, svjestan da ga se neprekidno promatra, živi pod trajnim pritiskom. Usluge se naplaćuju pa se stoga i proračunski izvode, brzina se mjeri, a za vratima je uvijek opasnost od otkaza. Osoba nije važna, u najboljem slučaju važna je njezina sposobnost poboljšavanja proizvodnog procesa i njezino razborito tumačenje posla. Najslabiji su i opet podvrgnuti nasilnim sustavima. Nije se lako osloboditi psiholoških pritisaka i etike kad je u pitanju posao, a samim time i plaća. Strah dovodi do dubokog nepovjerenja prema sveukupnoj instituciji i organizaciji društva. Institucije su u krizi jer čovjek više ne uspijeva imati povjerenje u bližnjega. To je ujedno i poziv Crkvi da stvara ambijente po mjeri čovjeka, gdje će se osobe osjetiti vrednovane, a ne manipulirane. Za Crkvu je uistinu odlučujuće da zna "prihvatiti" osobu i da ne stavlja na prvo mjesto ustroj ili normu. Ako je u nekom upitniku o prakticiranju vjerskog života na prvom mjestu pitanje "Ideš li nedjeljom u crkvu?", ponizna će se osoba os-

jetiti kao da ju je netko postavio u neke institucionalne okvire. Crkveni ambijent treba osloboditi od dojma da su i tu na snazi isti sustavi ovisnosti o kućnom gospodararu kao što je to na radnome mjestu.

3.2. Osjećaj napuštenosti

Tijek integracije osobe u skupinu prolazi kroz proces komunikacije. Radnik živi u stavu neprekidne "raspoloživosti" zakonu rada i vlasnicima. Ustroj je takav da nadređena osoba ne smije uvijek obavještavati podređenoga. Zaposleni nisu stoga obaviješteni o procesima koji slijede, o stanju u tvrtci, o radovima koji ih sutra očekuju, o satnici službi u tzv. trećem sektoru itd. Onaj tko se uvijek treba prilagoditi sluga je. Mnogi mladi danas rade kao "stand by", uvijek spremni da ih se pozove kad budu potrebni. Moje osobno iskustvo govori mi da se radnik čudi kad ga rukovodilac pita za mišljenje. "Ja bih trebao Vas pitati", spontan je odgovor. Stavove istinskog uključivanja promatra se kao paternalizam ili lukavost, i potrebno je dosta vremena da bi ih se prikazalo kao znakove povjerenja i suodgovornosti. To proizvodi snažan osjećaj osamljenosti, u situaciji podređenosti i ovisnosti. Osjećaj napuštenosti još je jači kad dolazi do krize tržišta rada. Nezaposleni se osjećaju manje vrijedan i napušten od društva. Kako će žena nekog nezaposlenog predstaviti svog muža drugima? Ne može koračati uspravne glave, ni u obitelji ni među prijateljima. Svima je to poznato i iskazuju sućut, ali osjećaj manje vrijednosti ostaje.

3.3. Pokorni sluga

Postoji jasno razlikovanje između onoga koji vrši neku uslugu i sluge. Prvi govori o slobodno izabranoj, besplatnoj usluzi, drugi o ovisnosti. Iako se sluge hvali na mnogim biblijskim mjestima, u općem se govoru ne može izbjeći smisao robovanja. Ozračje svakodnevnog života čini od radnika podložnu osobu, a taj stav nosi sa sobom u župu, u skupinu, u crkvenu i društvenu zajednicu. Situacija se mijenja ako je radnik kvalificiran i ako može pružiti konkretnu i stručnu uslugu u župi.

Ta pojava prisiljava radnika da se skriva u anonimnosti. Budući da osoba nije u središtu, ne može lako iskazati svoj vlastiti identitet ili izraziti temeljna uvjerenja. Mnogi radnici ne usuđuju se očitovati svoje religiozno uvjerenje na radnom mjestu iz straha da ih se ne etiketira kao nazadnjake, djeti-njaste i tome slično. Ta činjenica budi u njima stid spram Crkve, što je tipičan stav sluge pred gospodarom. To napokon dovodi do "dvostruke savjesti", kako to označava M. Guasco u svojoj knjizi "Evangelizzare i giovani lavoratori" (LDC, 1993). On kaže: "Jedna je savjest utemeljena na vlastitom vjerskom uvjerenju, druga na situaciji koju se svakodnevno živi na rad-nom mjestu. Pojedinač se nalazi u teškoj situaciji udvostručenja osobnosti: kršćanin u crkvi, agnostik ako ne stvarni antiklerikalac na poslu; prisiljen je živjeti u sredini koju se u svakom slučaju drži raskršća-njenom" (str. 26). Osoba se teško oslobađa utjecaja okoline i postavlja pred stvarnost na dosljedan i cjelovit način: u crkvi kao laik radnik, sretan zbog svoje društvene situacije; na radnom mjestu kao kršćanin koji je uvjeren u evanđeoske vrijednosti. Mnogi se doista osjećaju podložni ovdje ili ondje, robovi pretjeranog institucionaliziranja životne sredine.

4. CRKVA, ZAJEDNICA-PROTAGONIST

Prije negoli ustvrdimo da Crkva drži radničku mladež određenim izvorom, moramo istaknuti neke izvorne sposobnosti Crkve. Uvijek je riječ o Crkvi koju sačinjavaju osobe-ljudi pa je stoga riječ o Crkvi koja je ograničena, ali ipak Crkvi koja u sebi sadrži ogromne snage i sposobnosti.

4.1. Crkva prisutnost

Načelo utjelovljenja daje Crkvi sposobnost ulaženja u dubok sklad s bilo kojom ljudskom situacijom. Povijest evangelizacije to vrlo rječito opisuje. Posredovanje Crkve na društvenom području, u tegotnim situacijama, u novim oblicima siromaštva, u situacijama krajnje bijede, znak je konkretne pažnje prema posljednjima i prema novim situacijama. Važno je uočiti da to posredovanje

nije osobno, nego programatsko i da ga podupire zajednica. U tome smislu ono oblikuje podlogu za odgoj i evangelizaciju i onoga tko nešto poduzima i onoga kome se pomaže. Kršćani se spasavaju spasavajući druge. Brze i sveopće reakcije Crkve ukoliko je ona glasnogovornik ljudskog dostojanstva i crkvenih djelatnika kao znak ljubavi prema svima jesu lice koje daje veću ljudsku vjerodostojnost. Tako je Crkva prisutna po cijelom svijetu i u svim mogućim sredinama.

Crkva sve prati kao majka ili kao odrasla osoba koja prati mladića koji odrasta. To nije pasivna nego nadasve dinamička prisutnost. Teologija utjelovljenja pokazuje nam Crkvu koja je neprekidno blizu te pomaže tumačiti stvarne situacije Božjim načinom gledanja. Prati na ljudski način, sudjelujući u potpunosti u ljudskom načinu života i postojanja. To Crkvu čini sredstvom spasenja i kao takva ona je u isto vrijeme i ranjiva. Sudjelovanje u stvarnosti ne dopušta joj da se sakriva iza nekog zastora tradicionalnih shema i napamet naučenih formula.

4.2. Pratiteljica koju se prati

Mladi radnik je zajedno s odraslim odgovoran za put kojim se kreće. Crkva nije monopol struktura ili osoba koje imaju vlast; njezina prisutnost je pratnja koju se prati. Upravo takva Crkva lakše pronalazi način da uđe u dijalog sa svijetom rada. Mladiću se treba obraćati i zajednica i pojedine osobe, ali mu je nadasve potrebno da ga drugi uzimaju ozbiljno i da ga zovu da sudjeluje kao protagonist u životu zajednice. To vodi k ideji "ranjenog srbnika". Američki psiholog Scott Peck tvrdi da se "jedino među nesavršenim osobama može pronaći zajednica i da se među nesavršenim zemljama može pronaći mir" (usp. *The different drum*, str. 231). Crkva stoga treba iskoristiti svoju sposobnost razumnosti i ljubaznosti. Ali, u pravoj mjeri. Čini mi se da je osobito važno da ne bude razumna na krut način, ne ostavljajući prostora za dijalog svojih sinova i kćeri. Otac koji zna sve ne potiče sinove da razmišljaju i razvijaju svoja uvjerenja. Ljubaznost slijedi isto načelo: ako je majka

toliko savršena u svojem ostvarivanju ljubavi, postoji opasnost te djeci neće dopustiti da se "iskušaju" na području afektivnosti. Nužna je određena udaljenost kako bi mladić razvio svoju osobnu afektivnost prema svojim drugovima i vršnjacima. Crkva ne preuzima mjesto roditelja, ali prati poput majke i oca, postavljajući se uz put kao brat i sestra.

4.3. Crkva putokaz

Iz tog stava slijedi postupni put-putokaz koji otkriva stvarnost Crkve-sakramenta.

U svakom trenutku života Crkva stoji uz osobu kao blagoslov. Ne samo da hrabri, nego kao znak ohrabrenja daje snagu onome kome je potreban poticaj. Mladić se u Crkvi osjeća okrijepljen, prima "punomoć" time što pripada Crkvi. Poticaj prelazi u proces integracije raznih elemenata koji se susreću uzduž puta i razvija se sposobnost suočavanja s najrazličitijim situacijama. Pedagoška kvaliteta Crkve ističe pozitivno i čini da iz nutrine osobe izbijaju na površinu zalihe koje posjeduje te ih razvija u najvećoj mogućoj mjeri. To u osobi stvara osjećaj vrijednosti, samoostvarenja u svakom trenutku života. U tome je prate crkveni sakramenti, koji žele biti trajna blagoslivljuća prisutnost da okrijepe srce i volju u najrazličitijim situacijama. Put koji Crkva predlaže postaje tako ohrabrujući blagoslov. Onaj tko zna da ga blagoslivljaju, osjeća se i pozvanim dati od sebe najviše što može. Blagoslov je besplatan, nezaluzen dar, ali dar koji dotiče korijen ljudske vrijednosti. Kao rezultat, blagoslovljena osoba postaje u svoje vrijeme blagoslov za druge na putu.

4.4. Crkva - slobodan pokret

U tom blagoslivljajućem ambijentu osoba se dobro osjeća i tu želi i ostati. Osjeća se blagodat ljudskog odnosa i praćenja osoba koje su blizu. U zajedništvu se naglašavaju neki aspekti, koji se često razvijaju, kao što su npr. prihvaćanje, sudjelovanje, formiranje upravnog i animatorskog osoblja, povezanost između skupina i osoba, povezivanje sa središnjicom onoga tko se nalazi u udaljenijim koncentričnim krugovima itd.

Ovdje bih samo htio skrenuti pažnju na važnu pojavu u položaju mlada radnika.

Činjenica da postoji strukturalna ovisnost koja može tištiti u svakodnevnom životu upućuje na to da se mlad radnik može bojati raznih oblika ustrojstvenog okupljanja i sudjelovanja. Iako u isto vrijeme traži mogućnost poistovjećivanja sa skupinom, nije mu lako prionuti uz neku "instituciju". U tome smislu možda treba dati povlašteno mjesto slobodnom uključivanju koje dopušta određenu uporišnu točku i poistovjećivanje bez vezivanja uz nešto obvezatnoga do čega dolazi ako se uvodi sustav iskaznica. Formula Pokreta kao uporišne točke i povezivanja više nego udruženje daje odgovor problematici konkretne situacije u kojoj se nalazi radnik. Crkva je prije svega zajedništvo oko osobe Krista i Duha što ga je on dao. Pokret takve vrste dopušta da se poistovjeti s njime i s velikim pokretom koji je stvoren, bez ikakva obaveznog pritiska. Nas povezuje Isusov Duh, a ne neka osobna iskaznica. Iznad svake organizacije mladić nalazi u vršnjacima iz drugih sredina iste elemente s kojima se osobno dobro osjeća. Ta činjenica prepoznavanja istih ideja koje pokreću, zahtijeva povezivanje, a ne toliko neku ustrojenu organizaciju. On ne treba rukovodioce, predsjednike i predstavnike nego traži osobe s kojima će podijeliti svoja viđenja i uvjerenja. Crkva kao ambijent slobodnog pristupanja, bez želje za prosuđivanjem onoga tko se radije ne vezuje uz nju, može dati duboki smisao zajedništvu mladih radnika. Ukratko, riječ je o pokretu pripadnosti bez krutih veza i povezanosti kao i o usklađivanju bez ustrojstvene i organizacijske strukture. Takav se pokret temelji na vjeri i na duhovnosti, a ne na društvenim vezama. On dopušta potpunu slobodu i upotpunjenje utemeljeno na osobnom opredjeljenju te razvija bitno prijateljstvo.

5. IZVORNA SNAGA RADNIKA

Sposobnost Crkve da na izvoran način dođe do mladog radnika nalazi odjek u izvornom odgovoru tih mladića. Za Crkvu je osobito važno da se uključi u svijet rada te stvori

obostrani spoj između konkretnog društva i Crkve. Svijet rada ima svoje mjesto u Crkvi, a Crkva želi biti prihvaćena u svijetu rada. To je obostrano građanstvo, bitno i nužno za puninu obje strane.

5.1. Stručna konkretnost

Mladi radnik, kao i odrasli, donosi u Crkvu smisao za konkretno. "Manje riječi, više djela", kažu nam. Crkva mora dopustiti da ju se "obradi" tim konkretnim mentalitetom i mora naučiti obraćati se svijetu prikladnim govorom, ne samo riječima... Konkretnost se često prevodi u posredovanje hitnih rješenja koja su moguća zahvaljujući iskustvu radnika. Njihova prisutnost u zajednici pridaje neposredno i kvalificirano stvaralaštvo sveukupnom ambijentu.

5.2. Uključivanje u svijet rada

Crkva želi biti prisutna u životu osoba i okoline. Po radnicima je znakovito prisutna u svijetu proizvodnje, konkurencije, borbe za preživljavanje, u očaju onoga koji se boji da će biti otpušten itd. Ne mogu sve crkvene osobe biti prisutne u svim ambijentima. Utemeljitelji su se brinuli da utemelje takve oblike redovničkog života koji će Crkvi omogućiti da bude prisutna u situacijama u kojima svećenik ne bi lako imao pristupa. Predstavnici Crkve ne mogu ući na određena područja, ali ljudi s tog mjesta, "neobilježeni" ljudi ostvarili su prisutnost tajne Crkve na zadivljujući način. Mladi radnik punopravno predstavlja Crkvu u svom ambijentu, iako mu nije uvijek lako pronaći izričaj takvog predstavljanja.

5.3. Velikodušna raspoloživost

Svakodnevni stav služenja i spremnosti, povezan sa smislom pripadnosti što ga nudi Crkva, čini radnika osobito važnom osobom u zajednici. Slobodno vrijeme nalazi u životu zajednice novi smisao te je besplatno i solidarno na raspolaganju. Mogućnost da se daruje osobama koje su u potrebi otvara perspektivu koja nije tako česta u svijetu rada te omogućuje da se otkriju nove dimenzije u zajednici vjernika. Danas se žive bogata iskustva služenja dobrovoljaca

(savjesti), gdje svatko može pokazati vrijednost vlastitih sposobnosti. Raspoloživost radnika na poseban je način neposredna i bez kompleksa, bez skrivenih računa i velikodušna.

5.4. Odgojitelji i evangelizatori drugih mladih

Model Samarijanke (Iv 4) i slijepca od rođenja (Iv 9) prati mnoge naše radnike. Iz svoje situacije potlačenosti i odbacivanja, te su dvije osobe sa svoje strane pozvane evangelizirati druge, koji su izabrani iznad osobnih interesa imajući u vidu društvo. Tko će bolje od mladog radnika pratiti druge mlade u njihovoj životnoj sredini na putu vjere? Njegovo uključivanje u životni kontekst, njegova sposobnost da prevede poruku vjere u prikladan govor, njegovo povezivanje sa zajednicom i s njezinim iskustvom služenja čine ga osobito sposobnim da svjedoči i na vjerodostojan način naviješta Kristov put.

U ovom "navještaju u kontekstu" radnici su često najizdržljiviji, postojani i uvjereni.

5.5. Preuzima na sebe rizik hoda novim putevima

Svjetovni put Crkve može ograničiti stvaralaštvo, pribjegavajući sustavima i metodologijama rada koji su plod duga iskustva. Činjenica da je radnik uključen u sustav mišljenja koji se razlikuje od mišljenja koje postoji unutar institucionalizirane Crkve može otvoriti nove puteve i primjere. Davanje središnjeg mjesta protagoniste mladom radniku morat će voditi računa o mogućnosti uspostavljanja novog mjesta, razmišljanja na drugačiji način, slobodnim izrazima, kako bi se tražili izvorni odgovori za nove situacije. U mjeri u kojoj se stvarnost neprekidno i brzo mijenja, onaj tko više uranja u tu stvarnost imat će bolji osjećaj za odgovarajući odgovor. To očito obuhvaća mogućnost da se izađe iz klasičnih shema Crkve, pa i shema što ih društvo želi nametnuti, i može dovesti do potpunog novog načina suočavanja sa stvarnošću i predstavljanja evanđelja u svijetu

rada. Držeći se evanđelja ne bi trebalo biti nikakvog razloga za strah da se ponudi uvijek nova poruka Krista u "novim mješinama" u obnovljenom društvu.

6. SMJERNICE ZA DJELOVANJE

Evangelizacija mladih radnika treba uvijek polaziti od općeg i postupnog procesa o kojem vodimo računa pri svakom stvaranju pastoralnog projekta. Tu se vodi računa o četiri područja koja ću ovdje samo nabrojiti kako prijedloge što ih nudim ne bih smjestio izvan glavnoga njima pripadajućeg mjesta. Riječ je o sljedećim područjima:

- promaknuće čovjeka, u svezi sa zahtjevima svijeta rada, što treba prihvatiti kao teren koji je svojstven za razvijanje religioznog stava mladih;

- osobni susret s Kristom, radnikom i učiteljem, koji svojim pashalnim otajstvom svečano otkriva novog čovjeka;

- postupno uključivanje u zajednicu vjernih, a to je Crkva, zajednica Božjeg naroda na putu;

- osobno zalaganje za preoblikovanje društva kao ostvarenje Božjega kraljevstva, služenje i rad.

Smjernice koje slijede treba razumijevati imajući neprekidno na umu sve ovo što smo upravo rekli.

6.1. Krenuti od stvarnosti

Svako pastoralno programiranje treba polaziti od pažljivog osobnog i zajedničkog čitanja i od stvarnosti u kojoj radnik živi. Nije moguće da Crkva nekoga prati na putu odgoja vjere, a da se ne utjelovi u njegovu konkretnu životnu sredinu. Polazeći od stvarnosti i imajući jasno pred očima cilj crkvenog poslanja, može se izraditi zajednički projekt, za svu kršćansku zajednicu, a kojega treba ostvariti zajedno sa svim sastavnicama zajednice koja evangelizira na određenom području.

6.2. Pratiti dopuštajući da se bude praćen

Stav Krista na putu u Emaus jest izvoran i trajan model. Crkva i kršćanski radnici

prate kolege posredstvom tog susreta, prolazeći ulicu slušajući, dijeleći strahove i nadanja, da bi se objasnila Kristova poruka. To se konkretno primjenjuje stvarajući postojeće veze zajedništva među skupinama i osobama. Mladi radnik ima na poseban način potrebu da ga zajednica podupire kao i potrebu da bude s uporišnim osobama. To sve zahtijeva ozbiljno razmišljanje onih koji su zaduženi za pastoral te se pitaju o načinu postavljanja *skupina* i *pokreta* u Crkvi. U svijetu rada skupine i pokreti trebaju se prepoznati u zajedničkoj duhovnosti, koja se širi u koncentričnim krugovima tako da ujedinjuje mnoge mlade. Od onih posljednjih, koji su najviše udaljeni od vjere, za koje su vjera i duhovnost tek povezivanje s određenim ambijentom, sve do onih koji na svjestan i izričit način usvajaju poslanje Crkve. Unutar tih skupina i udruženja djeluju animatori koji se pripremaju pažljivim putem formacije. Skupine ili pokreti temelje se na slobodnom komuniciranju i promiču susrete za dijalog, suočavanje i formiranje sebe kao kršćana. Mjesna kršćanska zajednica je mjesto njihova međusobnog uzajamnog djelovanja da bi ih držala životne s obzirom na kulturu i zauzete s obzirom na vjeru.

6.3. Programirati zajedno i odgovarati za suodgovornost

Subjekt poslanja Crkve je zajednica kršćana, u kojoj laici, svećenici i redovnici imaju odgovornosti koje se međusobno nadopunjuju. Razne skupine i razne kategorije osoba jednako sudjeluju u odgovornosti svakoga u skladu sa svojom posebnosti. Važno je da svaka skupina nauči biti odgovorna u svojoj različitoj ulozi ali na jednako snažan način. Ovakav pojam suodgovornosti daje mladom radniku svijest o njegovoj neotuđivoj ulozi evangelizatora svijeta rada i drugih mladih u njegovom kontekstu. Treba imati na umu da se taj zadatak uvijek odnosi na zajednicu, a ne na proizvod, i u tome smislu treba čitati treće područje puta na koji se gore ukazalo: svjesno i odgovorno se uključuje u zajednicu prije zalaganja za Kraljevstvo (ili u najboljem slučaju istovremeno s njim).

6.4. Sudjelovati u križu Kristovu: hod svetosti

Uvijek će biti napetosti tamo gdje se Crkva susreće sa svijetom, a neshvaćanja su i rezultat elemenata koji izmiču kontroli. Napetost između čovjeka za subotu ili subote za čovjeka, između zakona i ljubavi, između proizvodnje i čovjekova dostojanstva uvijek će ostati područje koje treba imati na umu u radničkom pastoralu. Važno je da se Crkva, u kontekstu rada, nastavi boriti protiv svake kulture smrti, nasilja, podlaganja osobe proizvodnji itd. Granica posvećenja u svijetu nalazi se točno tamo gdje se mladi radnici uključuju u vremensku stvarnost i u sudjelovanje u zemaljskim aktivnostima. Crkva treba potpomagati tim "christifideles laici" kako bi ostvarila njihov poziv na svetost. Radnici ne mogu nositi svoj "pogranični" križ ako u Crkvi ne nalaze model da se suoče sa svojim zadatkom. Svetost Crkve je stoga "tajno vrelo i nepogrešivo mjerilo njezine apostolske uspješnosti i njezina misionarskog poleta" (ChL 17). Duboki smisao napetosti, koliko god one mogle biti različite i teške, kršćani mogu naći u darivanju sebe Kristu na križu.

7. "PREMDA IMAM PUNU SLOBODU U KRISTU DA TI ZAPOVJEDIM" (Film 8)

Zaključujući, htio bih Vas prisjetiti na lik Onezima iz poslanice sv. Pavla Filemonu. U prvi sam trenutak mislio da ovo raz-

mišljanje prikažem kao neku vrst "lectio divina" polazeći od te kratke poslanice. Živ i pažljiv rječnik, pun žara i vrlo detaljnog promišljanja, ukazuje na to kako je Pavao bio sretan što je mogao poslati natrag tog svog "sina", koji mu se rodio iz trpljenja u tamnici (r. 11).

Pavao bi imao pravo naložiti Filemonu, kojemu šalje natrag roba Onezima, ali on to ne čini. Naprotiv, traži uslugu, moli za razumijevanje i suradnju, ostavljajući drugoga slobodnim.

Značenje za našu temu proizlazi iz činjenice da je Onezim bio rob, ali je sada član obitelji svog gospodara, posredstvom istog krštenja. Iako ostaje u istom društvenom položaju kao i prije, gospodar i rob postali su braća na temelju istoga krštenja. Na sve odnose treba gledati polazeći od krštenja, ili od zajedničkog poziva evangelizatora, koje zove Duh Sveti. Ta nova situacija nudi ključ za rješavanje napetosti između prava-moći i ljubavi-naklonosti, između institucije i ljudske osobe. Svetost, obilježje Crkve, tvori ljudske, a ne birokratske odnose, i upotpunjuje osobe unutar jedine zajednice što ju je Krist ustanovio.

Onezimovo obraćenje za Pavla se dogodilo po Kristovu križu u kojemu i on sâm sudjeluje budući je okovan i u tamnici. Rob je za Pavla postao koristan za duhovni rast svoga gospodara i prihvaćen je za isti Gospodnji stol za slavlje oslobođenja sveukupnog čovječanstva.